

TILSHUNOSLIKDA MODALLIK KATEGORIYASI: IFODALASH USULLARI VA MEXANIZMLARI

Shuxratova Muxlisaxon Shuxratjon qizi

Xalqaro Nordik Universiteti "Xorijiy til va adabiyoti"

kafedراسi katta o'qituvchisi

m.shuhratova92@gmail.com

Abstrakt

Ushbu tadqiqot modallik tushunchasini so'zlovchining fikr mazmuniga nisbatan nuqtai nazarini ifodalash usuli sifatida o'rganadi. Tadqiqot modallikni ifodalashning nomodal usullariga, xususan, leksik belgilar, intonatsiya qoliplari va sintaktik tuzilmalarga e'tibor qaratadi. Misollar rus va ingliz tillaridagi turli janrlardagi matnlardan olingan.

Kalit so'zlar

modallik, baholovchi terminologiya, sintaktik tuzilmalar, intonatsion qoliplar, pragmatik mulohazalar, nomodal iboralar

Kirish

Modallik so'zlovchining nutqda uzatilayotgan axborotga nisbatan shaxsiy munosabatini ko'rsatadi. Bunga ishonch, shubha, baho, taxmin va boshqa tushunchalar kiradi. Apresyan (1995) ta'kidlaganidek, modallik nutq semantikasining muhim elementi bo'lib, faktik va nofaktik ma'lumotlarni talqin qilishga ta'sir ko'rsatadi.

Modallik nafaqat modal fe'llar orqali, balki boshqa turli mexanizmlar, jumladan, kiritma so'zlar, ohang va sintaktik qurilish orqali ham ifodalanishini e'tiborga olish lozim (Bondarko, 1990).

Metodlar

Tadqiqotda leksik-semantik va pragmatik tahlil usullari orqali lingvistik materialning sifat tahlili amalga oshirildi (Zaliznyak & Shmelev, 2006). Material

suhbatlar, adabiy asarlar va turli ommaviy axborot vositalaridan olingan parchalardan tashkil topgan.

Natijalar va tahlil

Modallikni quyidagi usullar orqali ifodalash mumkinligi aniqlandi:

- Leksik baholash belgilari: shubhasiz, afsuski, shak-shubhasiz, mutaxassis nuqtai nazaridan - Shubhasiz, loyihani qayta ko'rib chiqish kerak bo'ladi. - Afsuski, noqulay ob-havo tufayli tadbir bekor qilindi.

- Sintaktik konstruksiyalar: - Muzokaralar uzoq vaqt davom etishi ehtimoldan xoli emas. Ma'lumotlarni talqin qilishning to'g'riligi hali noma'lum.*

- Ohang va so'z tartibi: - U rostdan ham bu to'g'ri fikr deb o'ylayaptimi? Bu mumkin emas! (intonatsiya hissiy ma'nolarni ifodalaydi)

L.R. Zinder (1979) intonatsiyaning kuchli ifoda vositasi bo'lishiga qaramay, modallikni ifodalashdagi ahamiyati ko'pincha e'tibordan chetda qolishini ta'kidlaydi.

Xulosa

Modallikni ifodalashning nomodal usullarini o'rganish nutqning pragmatik ahamiyatini aniqroq tushunishga yordam beradi. Bu madaniyatlararo muloqotda alohida ahamiyatga ega, chunki nozik modal farqlar matn talqiniga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu usullarning chet til o'qitish dasturlariga kiritilishi kommunikativ kompetensiyani oshirishda muhim rol o'ynaydi (Halliday, 1994)

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Apresyan Yu. D. 1995. Tanlangan asarlar. Ikki jildlik. II jild: Tilning kompleks tahlili va tizimli leksikografiya. Moskva: Rus madaniyatining lisoniy manzarasi.
2. Bondarko A. V. (1990). Rus tilidagi modallik va modal ma'nolarning funksional-semantik maydoni. Leningrad: Nauka.

3. Zaliznyak, A. A., Shmelev, A. D. (2006). Modallikni ifodalash grammatik mexanizmlarining semantikasi haqida. Tilshunoslik masalalari, (2), 3-17.
4. Zinder, L. R. (1979). Umumiy tilshunoslik: til nazariyasi masalalari. M.: Oliy maktab.
5. Halliday, M. A. K. (1994). Funktsional grammatikaga kirish (2-nashr). London: Edward Arnold.